

SANAT TARİHİ YAZIMINDA BİLİMSEL ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ

Lokman TAY¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, lokmantay(at)gmail.com ORCID ID: 0000-0003-4799-7357

Tay, Lokman, “Sanat Tarihi Yazımında Bilimsel Araştırma Teknikleri”
idil, 61 (2019 Eylül): s. 1169- 1186. doi: 10.7816/idil-08-61-10

Öz

Bu makalede Sanat Tarihi alanındaki çalışmalarda kullanılan bilimsel araştırma yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Tezlerin ve araştırma metinlerinin biçim özellikleri enstitüler ve yayın kurulları tarafından belirlendiği için burada sadece araştırma yöntemlerinin mantığı üzerinde durularak genel bir çerçeveye çizilmeye çalışılmıştır. Araştırma yöntemleri, çalışmaya karar verme aşamasından, çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süre içerisinde yapılan bütün eylemleri ifade eder. Öncelikle bunun belirli basamaklardan oluşan ve sabır gerektiren uzun bir süreç olduğu bilinmelidir. Bu süreç ana hatlarıyla konunun belirlenmesi, sınırlandırılması, başlık seçimi, çalışma planının yapılması, kaynak taraması, saha çalışması ve metin yazımı aşamalarından oluşmaktadır. Bütün Sanat Tarihi metinleri yaklaşık olarak bu aşamalardan geçerek oluşturulur. Ancak bunun kesin bir kural olduğu ve bu sıralamanın dışına çıkılamayacağı anlaşılmamalıdır. Örneğin kaynak taraması, konunun belirlenmesinden çalışmanın tamamlanmasına kadar devam etmektedir. Bu çalışmada verilen bilgilerin, Sanat Tarihi öğrencilerine yapacakları bilimsel çalışmalarda yol göstermesi amaçlanmaktadır. Kişinin lisans eğitiminde kazanacağı bu yöntem bilgisi ve çalışma disiplini meslek hayatı boyunca da kullanacağı birikimler olacaktır.

Anahtar Kelimeler: sanat tarihi, bilimsel araştırma teknikleri, kaynak taraması, anahat planı, tez yazımı

Giriş

Bu makalede Sanat Tarihi alanındaki bilimsel çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu sebeple konuya araştırmanın tanımıyla başlamak yerinde olacaktır. Kısaca, bilimsel yöntemlerle belirli bir soruya yanıt aramak ve bilinmeyen ortaya koymak için gerçekleştirilen sistemli çalışmaya araştırma denir. Sanat Tarihi alanındaki bilimsel araştırmalar, ansiklopedi maddesi, popüler yazı, rapor, seminer, tez, bildiri, makale ve kitap olarak sıralanabilir (Karpuz, 2001: 11-12). Yapılacak olan çalışmanın seviyesi veya konusu ne olursa olsun, bütün Sanat Tarihi çalışmalarında benzer yöntemler kullanılmaktadır. Yöntem ise söz konusu çalışmalarda, probleme çözüm arama yoludur. Bu makalede konunun özünden ayrılmadan sadece Sanat Tarihi alanındaki bir soruya cevap ararken veya bilinmeyen ortaya koyarken izlenecek yol üzerinde durulmuştur. Böylesine önemli ve kapsamlı bir konunun makale ölçeğinde bütün yönleriyle ele alınmasının imkânsızlığı ortadadır. Bununla birlikte araştırma yöntemleriyle ilgili kaynak yetersizliği ve az sayıdaki mevcut kaynağa da öğrencilerin ulaşmada sıkıntı yaşaması böyle bir çalışmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Özellikle öğrencilerin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersleri ile sonrasında yapacakları bilimsel çalışmalarda yararlanacakları güncel ve elektronik ortamda kolay ulaşabilecekleri bir kaynak oluşturmak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

Sosyal bilimler alanında araştırma yöntemleri üzerine yapılmış çok sayıda yayın (Örn. Kaptan, 1973; Tütengil, 1981; Altun, 1986; Karasar, 1995; Day, 1996; Özdamar, 2003; Balcı, 2009; Baloğlu, 2009; Böke, 2009; Büyüköztürk vd. 2011; Dawson, 2015; Karasar, 2017; Eco, 2018) olsa da her bilim dalının özel çalışma prensipleri mevcuttur. Bu bağlamda kendine has çalışma yöntemleri olan Sanat Tarihi disipliniyle ilgili az sayıda da olsa önemli çalışma bulunduğunu belirtmekte fayda var. Bunlardan *Sanat Tarihi Metodu* (Mülayim, 1994) isimli ilk kitap, *Girişle* birlikte beş bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde sanat ve Sanat Tarihinin ne olduğu, sanatın kaynağı ve metoda dair bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde özellikle Sanat Tarihi metodu hakkında çalışma yapılmadığı vurgulanmıştır. *Bir Bilim Dalı Olarak Sanat Tarihi* isimli ikinci bölümde Sanat Tarihinin doğuşu ve ilgilendiği alanlar ile Türk, İslam ve Hıristiyan sanatlarına dair bilgiler verilmiştir. *Yardımcı Alanlar ve Kaynaklar* adlı üçüncü bölümde Sanat Tarihi

araştırmalarında faydalanılan yardımcı bilim dalları üzerinde durulmuştur. *Sanat Tarihinin Bilimsel Boyutları* başlıklı dördüncü bölümde, Sanat Tarihinin başlangıcına ve incelediği alanlara coğrafi ve kronolojik olarak değinilmiştir. *Bütünün Değerlendirilmesi* başlıklı son bölümde, Sanat Tarihi araştırmalarında kullanılan yöntem ve sınıflamaların neler olduğu hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Söz konusu çalışmanın araştırma yöntemleri ile ilgili esas kısmını bu bölüm oluşturmaktadır. Eser, Sanat Tarihi özelinde bilimsel araştırma yöntemlerinin ele alındığı ilk çalışma olması bakımından oldukça önemlidir. Aynı yazarın *Araştırmacıya Notlar (Sanat Tarihi Metninin Oluşumu)* isimli bir çalışması daha bulunmaktadır (Mülayim, 2008). *Girişle* birlikte sekiz bölümden oluşan çalışmanın ilk yedi bölümünde Sanat Tarihinin farklı özelliklerinin üzerinde durulmuştur. *Parçadan Bütüne* başlıklı son bölümde ise Sanat Tarihi araştırma yöntemleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu çalışma, yazarın *Sanat Tarihi Metodu* isimli kitabının güncellenmiş şekli olarak değerlendirilebilir. Yazarın özellikle ikinci eseri lisansüstü öğrencilerinin Araştırma Yöntemleri dersi için ana kaynak olma özelliğini korumaktadır. Ancak araştırma yöntemlerinin kitabın en sonunda yer alması konunun anlaşılmasını güçleştirmektedir. Ayrıca eserin dilinin özellikle lisans öğrencileri için biraz ağır olduğunu da eklemek gerekir.

Sanat Tarihi araştırma yöntemleri hakkında hazırlanmış diğer bir çalışma ise *Arkeoloji Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri* (Karpuz, 2001) ismini taşımaktadır. Eserin başlığı ve içeriği ülkemizde henüz Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümlerinin ayrılmadığı döneme işaret etmektedir. Yazarın uzun yıllar verdiği *Araştırma Metodları* dersi için hazırlanmış olduğu ders notlarından, yardımcı ders kitabı olarak basılmış olan bu çalışmada: araştırmanın tanımından başlanarak Arkeoloji ve Sanat Tarihinde görülen araştırma türleri ve araştırma yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bilimsel araştırmaların hazırlanma safhalarıyla ilgili detaylı bilgiler verildikten sonra Antikçağ ve Türk İslam dönemi mimarlık ve sanat eserlerinin incelenmeleri ile ilgili örnekler de sunulmuştur. Kitap bir sanat tarihçisi tarafından Bilimsel Araştırma Teknikleri dersi için yardımcı ders kitabı olarak hazırlanmış tek örnek olması bakımından önemlidir. Eser, lisans öğrencilerinin kolaylıkla anlayabileceği seviyede, örneklerle zenginleştirilmiş gerçek bir ders kitabı niteliindedir. Bu sebeple günümüzde birçok Sanat Tarihi bölümünde ders kitabı olarak kullanılmaktadır. Çalışmamızda yer alan

bilgilerin omurgasını oluşturan bu eserlerin temin edilebilmesi durumunda öğrencilere büyük katkı sağlayacağı muhakkaktır. Fakat bu kitaplar ticari kaygılarla hazırlanmadığından yeni baskıları bulunmamaktadır.

Günümüzde yaklaşık 40 üniversitede Sanat Tarihi bölümü bulunmakta olup, bu bölümlerden dokuzunda da normal öğretimin yanı sıra ikinci öğretim programı bulunmaktadır. Ancak bu bölümlerin öğretim elemanı sayısı ve fizikî yeterliliği tartışmaya açık bir konudur. Az sayıda öğretim elemanı, öğrenci sayısı yüksek bölümlerin bütün derslerinin yürütülmesi sebebiyle maalesef nitelikli bir Sanat Tarihi eğitimi verilememektedir. Ayrıca teknik gezilere ağırlık verilmesi gereken Sanat Tarihi bölümlerinde ekonomik sebeplerden dolayı bu etkinlik olması gerekenin çok altında gerçekleştirilebilmektedir. Bunun sonucu olarak da öğrenciler yeterli donanımına sahip olmadan mezun olmaktadır. Bu durum çalışma hayatına atılan sınırlı sayıdaki sanat tarihçisinin sorunlarla karşılaşması sonucunu doğurmaktadır. Ülkemizin şartları göz önüne alındığında birçok alanda olduğu gibi Sanat Tarihi alanında da istihdam sorununun yaşandığı bilinmektedir (Çal, 2014a: 85-114). Bu sebeple sanat tarihçilerinin kendi bölümleriyle ilgili en önemli iş sahasını ne yazık ki üniversiteler yani akademisyenlik oluşturmaktadır. Fakat akademik çalışmalar sırasında en fazla ihtiyaç duyulan *Sanat Tarihi Araştırma Yöntemleri* (içeriği aynı olmakla birlikte farklı isimlerle de okutuluyor olabilir) dersinde ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Sınıfların kalabalık olması bu derslerde yeterli uygulamanın yapılmasını imkânsız kılmaktadır. Lisans eğitimi sırasında bu konuda yeterli donanımına kavuşamayan öğrenciler, lisansüstü eğitimde ve meslek hayatında zorlanmaktadır. Ayrıca ders sayısının hem lisans hem de lisansüstü eğitimde fazla olması ve derslerin teorik ağırlıklı işlenmesi de bu sorunu derinleştirmektedir. Sanat Tarihi alanında başka bir çalışmanın konusunu oluşturacak kadar benzeri birçok sorun bulunmaktadır (Çal, 2014a: 85-114). Ancak konunun sınırlarını aşmamak için bunlara değinmiyoruz.

Bilimsel bir metin (seminer, tez, bildiri, makale, kitap) iki kıstas dikkate alınarak değerlendirilir. Bunlardan ilki içerik, ikincisi ise biçimdir. Esas olan çalışmada verilen bilgilerin: doğruluğu, bilimselliği, alana katkıları ve özgünlüğünü belirleyen içeriktir. Daha sonra ise sayfa düzeni, numaralandırma, verilen bilgilerin nasıl ifade edildiği ve metin yapısının nasıl oluşturulduğu gelmektedir. Günümüzde lisansüstü

çalışmalar için enstitülerin, makaleler ve kitaplar için ise yayın kurullarının belirlemiş olduğu yazım kuralları mevcuttur. Bu kurallar çalışmanın şekil kısmıyla ilgili olup araştırmanın nasıl yapılacağına dair herhangi bir bilgiye yer vermemektedir. Esasen böyle bir bilgi vermesi de beklenmez. Araştırmanın nasıl yürütüleceği danışman ile öğrencinin sorumluluğunda olduğundan burada sadece araştırma yöntemlerinin mantığı üzerinde durulacak ve numaralandırma, dipnot gösterim yöntemi ve sayfa düzeni gibi çalışmanın biçim özellikleri ele alınmayacaktır.

Bilimsel Araştırmanın Aşamaları

Araştırma yöntemleri: Çalışmaya karar verme aşamasından, çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süre içerisinde yapılan eylemleri ifade eder. Öncelikle bunun belirli aşamalardan oluşan uzun bir süreç olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Sabır gerektiren bu süreç ana hatlarıyla; konunun belirlenmesi, sınırlandırılması, başlık seçimi, çalışma planının hazırlanması, kaynak taraması, saha çalışması ve metin yazımı aşamalarından oluşmaktadır. Yalnız burada kesin olarak böyle bir sıralamanın yapılması gerektiği ve bu sıralamanın dışına çıkılamayacağı anlaşılmalıdır. Bir çalışmada ilk basamağı her zaman konunun belirlenmesi oluşturmakla birlikte, kaynak taraması gibi konunun seçiminden çalışmanın tamamlanmasına kadar devam edecek olan adımlar da mevcuttur.

Konunun Belirlenmesi, Sınırlandırılması ve Başlık Seçimi

Bilimsel araştırmaların ilk ve en önemli aşamasını konunun belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu sebeple kesinlikle acele etmeden, bütün alternatifler değerlendirilerek, mevcut konular üzerinde enine boyuna düşünüp öyle karar verilmelidir. Baştan yanlış bir konu seçiminde bulunulmuşsa, çalışma süresince sorunlar yaşanacak ve doğru sonuçlara ulaşmak imkânsız olacaktır. Bu sebeple bilimsel bir çalışmanın ilk şartı araştırmacının ilgi alanına giren ve çalışmaktan sıkılmayacağı bir konu seçiminde bulunmasıdır. Zira kişinin ilgi duymadığı bir konuda uzun süre mesai harcaması zor olacaktır. Sanat Tarihi bilimi çok geniş bir konu yelpazesine sahiptir. Her sanat tarihçisinin ilgi alanına girecek mutlaka birden fazla konu bulunacaktır. Bu kadar geniş konu çeşitliliğine sahip bir alanda hiçbir konuya ilgi duymayan bir kişinin vakit kaybetmeden kendine

uygun başka bir alana yönelmesi daha yararlı olacaktır. Konunun belirlenmesi giyilen gömleğin ilk düğmesinin iliklenmesine benzetilebilir. Öncelikle doğru gömleğin giyildiğinden ve ilk düğmenin doğru iliklendiğinden emin olunmalıdır.

Araştırmacı, mevcut konular içerisinde kişiliğine, dünya görüşüne, bilgi birikimine, kapasitesine, yetenek ve imkânlarına en uygun konuyu seçmelidir (Mülayim, 2008: 224; Eco, 2018: 38). Seyahat edebilen ve fotoğraf çekip, çizim yapabilen bir araştırmacı için saha çalışması ve yerinde belgeleme imkânları var demektir. Bu özelliklere sahip kişilerin, bu yönde bir konu belirlemeleri hâlinde daha başarılı olacakları aşikârdır. Arşiv belgeleri okuyabilen araştırmacıların da bu alanda çalışmaları daha yararlı olacağı gibi mesleki anlamda ilerlemeleri de aynı ölçüde hızlı olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, bilinmeyen ya da öğrenme isteği taşınmayan dilleri öğrenmeyi gerektiren bir konu tez konusu olarak seçilmemelidir (Eco, 2018: 58). Her ne kadar ilgi alanına girse de seçilen konuyla ilgili en önemli kaynaklar bilinmeyen bir dilde yazılmışsa o konuda çalışılmayacağı baştan kabul edilmelidir (Eco, 2018: 59). Son olarak araştırmacı ilgi alanına giren ve yeteneklerine uygun bir konuyu tez konusu olarak belirleyebilmesi için kapsamlı bir kaynak taraması yapmalıdır. Şayet konu daha önce bütün yönleriyle çalışılmışsa yeni bir konu arayışına gidilmelidir. Malum olduğu üzere lisansüstü çalışmalarının tamamlanması için belirli süre sınırlamaları bulunmaktadır. Zamanın doğru kullanımı açısından ilgi ve yeteneklerimize uygun bir konunun belirlenmesi hayati öneme sahiptir.

Bir araştırmanın amacı ve düzeyi yapılacak olan çalışmanın hacmini, boyutunu ve özgünlük beklentilerini belirler (Mülayim, 2008: 223). Bu sebeple, çalışmanın seviyesine uygun bir konunun belirlenmesi son derece önemlidir. Lakin lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde hangi konuların çalışılabileceğini kesin bir şekilde ifade etmek oldukça zordur. Böyle bir kararı verebilmek için tecrübeye ihtiyaç vardır. Özellikle bir lisans öğrencisinin bu kararı vermesini beklemek son derece yanlıştır. Seçilen konunun hangi seviyede bir araştırmada çalışılabileceğini ancak araştırma yöntemlerine hâkim ve tecrübeli bir danışman belirleyebilir. Lisans ve lisansüstü tezlerinin bir danışman gözetiminde yürütülmesi bu yüzden zorunludur.

Yapılacak olan çalışmanın seviyesine uygun bir konunun belirlenmesi gerektiği ifade edilmişti. Fakat hazırlanacak olan çalışmanın seviyesi ne olursa olsun,

konu sınırının çok geniş ya da dar tutulması sorunlara yol açacaktır. Konu genişledikçe yüzeyselleşecek ve ayrıntılar ortadan kalkacak, konu daraldıkça derinleşecek ve konunun bütün yönleriyle ele alınması mümkün olacaktır (Mülayim, 2008: 219-220; Eco, 2018: 45). Bununla birlikte araştırma konusunu, içinden çıkılmayacak kadar geniş tutmak kadar, anlamsız derecede daraltmak da yanlıştır (Mülayim, 2008: 225). Özetle yapılacak olan çalışmanın seviyesine uygun bir konu belirlenmeli ve sınırları da mantıklı bir şekilde çizilmelidir. Konu seçiminin ve sınırlamasının yanlış yapılması tezin bütünüyle reddedilmesi sonucunu doğurabilir.

Sanat Tarihi biliminin ülkemizde geldiği nokta, tez konularının sınırlarında da belirleyici olmaktadır. Geçmiş yıllarda çok daha genel konuların çalışıldığı görülmektedir (Örn. *Anadolu Selçuklu Türbeleri* (Önkol, 1977), *Erken Dönem Osmanlı Medreseleri (1300-1500)* (Demiralp, 1997), *Beylikler Dönemi Hanları* (Baş, 1989); *Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme 1300-1435* (Görür, 1999); *Beylikler Devri Mimarisinde Alçı Süslemeler* (Karaçağ, 2002) vb.). Günümüzde bölüm sayısının artması ve yapılan çalışmaların belli bir seviyeye ulaşması sonucunda konuların sınırları da iyice daralmıştır (Örn. *Süleymaniye Dârülhadişi (XVI-XVII. Asırlar)* (Çiftçi, 2012), *Erzincan İli Cami Mimarisi* (Naldan, 2016); *Emir Sultan Külliyesi* (Ateş, 2017.); *Bursa, Kumyaka (Sige), Başmelekler (Archangeloi) Kilisesi* (Soykan, 2018), *Arapgir İlçesinin Kültür Varlıkları* (Şen, 2018) vb.). Ancak her iki durumun da istisnalarının olduğunu, geçmiş yıllarda sınırları daraltılmış konular çalışıldığı gibi (Örn. *Bursa Yeşil Cami Pencere Parmaklıklarındaki Gümüş Kakma Motifler* (Yalman, 1991) günümüzde de çok geniş sınırlara sahip tezlerin çalışıldığını söylemek durumundayız (Örn. *Anadolu Selçuklu Dönemi Taçkapılarında Tezyinat* (Önkol Ertunç, 2016), *Anadolu'da Selçuklu Çağı Cami ve Mescit Mimarisi (Plan-Mimari-Süsleme)* (Arslan, 2017). Aradan geçen zamana bağlı olarak yapılan çalışmaların belli bir seviyeye geldiği ve yapıların büyük çoğunluğunun kayıt altına alındığı söylenebilir. Bunun sonucunda da genel değerlendirmeler yapılmıştır. Artık katalog ağırlıklı değerlendirmelerin ötesinde: bani, yapı, yapı elemanı, malzeme hatta motif özelinde değerlendirmeler yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Örn. Dündar, 2008; İskenderzade, 2010; Tuncer, 2012; Yener, 2013; Özgüleş, 2013; Çelemoğlu, 2015; Tay, 2015; Alsancak 2017; Ünlüdil, 2018). Bu sebeple de konu sınırları her geçen gün biraz daha daralacaktır. Ayrıca günümüzdeki sanat tarihi yazıcılığında katalogdan

ziyade kavramsal çalışmalar ön plana çıkmaktadır (Örn. Kök, 2013; Özkurt, 2016; Çaycı, 2017). Ancak konu sınırlandırması bakımından bazı özel durumlar söz konusu olabilmektedir. Demre Aziz Nikolaos Kilisesi bu anlamda iyi bir örnektir. Söz konusu yapı gerek mimarisi gerekse mimari süslemeleri ve kazı buluntuları bakımından hayli zengindir. Bu sebeple söz konusu yapıyla ilgili sekiz adet yüksek lisans (Güngören, 1992; Tekinalp, 1996; Erdal, 1997; Uysal, 2000; Çömezoğlu, 2001; Temple, 2001; Fındık, 2002; Kaya, 2007), altı adet de doktora (Alpaslan, 1995; Olcay, 1997; Çorağan, 1998; Çaylak Türker, 2004; Çömezoğlu, 2007; Alas, 2011) olmak üzere günümüze kadar 14 adet lisansüstü tez hazırlanmıştır. Muhtemelen bundan sonraki süreçte de özellikle kazı çalışmaları devam ettiği sürece söz konusu yapı ve kazı buluntularıyla ilgili lisansüstü tezler hazırlanmaya devam edecektir. Bu bağlamda her yapıyı kendi özelinde değerlendirmek önemlidir.

Belirlenen konuyu sınırlandırırken bazı ölçütler kullanılmalıdır. Yapılacak olan çalışmanın seviyesine göre: tarih, bölge, yerleşim yeri, yapı türü, yapı elemanı, plan, malzeme ve teknik açısından sınırlandırmalar yapılabilir. Yalnız bu sınırlandırmaların tek başına kullanılması genellikle yeterli olmayacaktır. *Antalya'daki Türk Devri Mimarisi* başlıklı bir konu belirlendiği düşünülecek olursa, sınırlandırmanın yeterli olmadığı ve lisans veya yüksek lisans aşamasında böyle bir çalışmanın bitirilemeyeceği anlaşılmalıdır. Bunun baştan tespit edilmesi, sınırların başka kıstaslarla daraltılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda bu kıstasların birkaçı bir arada kullanılarak, çalışmanın seviyesine uygun sınırlar çizilmelidir. Aynı konu bu defa: *Antalya'daki Osmanlı Dönemi Camileri* şeklinde daraltılabilir. Bu sayede çalışmanın sınırları yapılabilir seviyeye getirilmiş olacaktır. Şayet yapılacak olan çalışmanın seviyesi için bu da yeterli değilse, *Antalya'daki Erken Osmanlı Dönemi Camileri* veya *Antalya'daki 16. Yüzyıl Camileri* gibi daha da daraltılabilir. Hazırlanacak olan çalışma lisans seviyesinde ise *Antalya Murat Paşa Camisi* olarak konu sınırına son nokta konulabilir. Yapılacak olan çalışmanın seviyesine ve belirlenen konunun yoğunluğuna göre bu ölçütler birlikte kullanılarak, istenilen seviyede ve kapsamda çalışmalar yapılabilir. Ülkemizdeki Sanat Tarihi çalışmalarının büyük çoğunluğunu kendi çalışma alanım da olan Anadolu Türk Sanatı araştırmaları oluşturduğu için örnekler de bu alandan tercih edilmiştir. Aynı ölçütler Hıristiyan, Bizans ya da Avrupa sanatı için de uygulanabilir. Bu ölçütlerin dışında, *Antalya Arkeoloji Müzesi'ndeki*

Selçuklu Kitabeleri başlığında olduğu gibi müzelerdeki veya özel koleksiyonlardaki eserleri kapsayan özel sınırlandırmalar da yapılabilir.

Lisans düzeyinde bir çalışma (seminer, proje, tez) yapılacaksa sınırları daraltılmış, öğrencinin kolaylıkla altından kalkabileceği ve mümkünse tek yapıdan oluşan bir konu belirlenmesi mantıklı bir seçim olacaktır. Zira lisans seviyesinde yapılan çalışmalarda öğrenciden alana yeni görüşler getirmesi değil Sanat Tarihi bilimsel araştırma yöntemlerini doğru bir şekilde uygulaması beklenir. Yani lisans çalışmalarında önemli olan belirlenen konudan ziyade, öğrenciye kazandırdığı deneyim ve çalışma disiplini. Bilimsel araştırma yöntemleri sayesinde öğrenci, konu belirlemeyi, sınırlandırmayı, araştırmaya nasıl başlayacağını, verileri, bilgileri nasıl toplayacağını, karmaşık hâldeki bilgi ve düşünceleri nasıl düzenleyeceğini ve bunları ne şekilde ifade edeceğini öğrenir (Eco, 2018: 36). Öğrencinin mezuniyet tezinde edindiği bu çalışma disiplini, lisansüstü eğitimi ve çalışma hayatı boyunca kılavuzu olacaktır. Bu sebeple lisans eğitimi sırasında öğrenciye bilimsel araştırma teknikleri uygulamalı olarak en iyi şekilde öğretilmelidir.

Yüksek lisans veya doktora seviyesinde bir çalışma hazırlanacaksa öğrenciden özgün bir konu belirlemesi ve doğal olarak alana katkı sunması beklenmektedir. Konunun özgün olması ilk şart olmakla birlikte, bilinen bir malzemeye yeni bir bakış açısı veya yaklaşım getirmek; çalışılmış bir konunun farklı bir yönünü ele almak da aynı derecede özgün olacaktır (Mülayim, 2008: 224). Çalışılmış bir konu hakkında arşivden çok önemli yeni belgelerin bulunması ve mevcut bilgileri değiştiren bir tespit yapılması da çalışmayı özgün kılmaya yetecektir. Burada önemli olan yapılan çalışmanın bir derleme mi yoksa araştırma tezi mi olacağının belirlenmesidir (Eco, 2018: 32). Daha önceki araştırmacıların söylediklerini derlemenin ötesinde yeni görüş ve fikirler ortaya koymayan bir tezin özgünlüğünden söz edilemez.

Sanat Tarihi alanında yüksek lisans ve doktora tez konularının belirlenmesi ders döneminin sonrasında gerçekleşmektedir. Bu durum zaten sınırlı olan tez süresinin bir kısmının da konu belirlenmesi için harcanması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle lisansüstü programa başvuran adaylardan çalışmayı düşündüğü en az bir tez konusu önermesi şartı getirilebilir. Programa kabul edilen öğrencilerin önerdikleri konular, belirlenen danışmanları tarafından yeniden ele alınıp, ders seçiminden önce tez konusunun kesinleşmesi sağlanabilir. Böylece

zaman kaybının önüne geçileceği gibi hedefleri olan kişilerin lisansüstü eğitime başlamaları da sağlanmış olacaktır. Ayrıca lisansüstü eğitime kabul edilen bu öğrenciler, ders döneminden itibaren çalışmayı düşündükleri konular üzerinde daha uzun süre çalışma ve araştırma yapma imkânı bulacaklardır. Diğer taraftan Sanat Tarihinde normal süresi içerisinde tamamlanan yüksek lisans ve doktora tezi yok denecek kadar azdır. Bu durum öğrenciler için olduğu kadar ülkemiz için de önemli bir kayıptır ve bunun önüne geçilmelidir.

Konu seçimine ve sınırlarına kimin karar vereceği önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Yani konuyu tek başına danışman ya da öğrenci mi belirleyecek, yoksa birlikte mi karar verilecektir. Aslında bu yetki öğrenciden ziyade danışmanların sorumluluğunda olan bir konu olarak algılanmaktadır. Bu sebeple de aynı seviyede olmasına karşılık, birbirinden çok farklı kapsamlara sahip tezler üretilmektedir. Burada şayet seçme şansınız varsa doğru danışman seçiminin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Selçuk Mülayim'in ifadesiyle konu seçimini danışmana bırakmak: görücü usulü evliliği kabul etmek anlamına geliyor (Mülayim, 2008: 224). Yalnız konu seçimini öğrenciye bırakmak da bir o kadar risklidir. Bu durumda, öğrencinin ilgi alanına giren, yeteneklerine ve kapasitesine uygun bir konuyu danışmanın onayını alarak seçmesi en doğru yol olarak gözükmektedir.

Öğrencinin çalışmayı düşündüğü alanda araştırmaları bulunan bir danışman seçmesi hâlinde süreç daha kolay işleyecektir. Ayrıca tez süresince öğrencinin doğru bir şekilde yönlendirilmesi de sağlanmış olacaktır. İyi bir tez yazabilmek için çalışmanın her aşamasında danışmanla görüşmek ve fikir alışverişinde bulunmak gerekmektedir (Eco, 2018: 53). Bu durum usta-çırak ilişkisine benzetilebilir. Öğrenci olarak iyi bir ustanız varsa ondan öğreneceğiniz çok şey var demektir.

Konunun belirlenmesi ve sınırlandırılmasının ardından, sıra doğru bir başlık seçimine gelmiş demektir. Bir çalışmanın incelenmesinde bütün okuyucuların ilk dikkat edecekleri nokta kesinlikle başlık olacaktır. Bir araştırmanın kaynak taraması sırasında kütüphanelerdeki binlerce kitap içerisinde hangilerinin konuyla alakalı olduğuna başlığına bakarak karar verilir. Daha sonra konuyla bağlantılı olduğu düşünülen bu çalışmalar ayrıntılı olarak incelenir. Şayet bir çalışmanın başlığıyla içeriği örtüşmüyorsa bu araştırmacıya zaman kaybettirecektir ki, bu da kesinlikle istenmeyen bir durumdur. Bu sebeple yapılacak çalışmalara koyulacak başlıkların

kimseye zaman kaybettirmemesi düşüncesiyle hareket edilmelidir.

Bir araştırmanın içeriği hakkında bilgi veren ilk unsur olan başlık, konunun aydınlatacağı problem ve onun sınırları tarafından belirlenmelidir (Mülayim, 2008: 30-31, 225). Yani içerikle uyumlu, belirlenen konunun bütün yönlerini kapsayacak bir başlık seçilmelidir. Başlık kesinlikle seçilen konuyu özetleyecek nitelikte, kısa, net, anlaşılır, mümkünse ilgi çekici ve daha önce kullanılmamış olmalıdır. İyi bir başlık kesinlikle çalışmanın içeriğini yeterli ölçüde ve en az sayıda kelime ile ifade etmelidir (Day, 1996: 11). Öte yandan başlık kısa olacak diye konunun içeriğini vermektен uzak olmamalıdır. Dikkat edildiğinde konu sınırlarıyla başlık arasında ters orantı olduğu görülecektir. Konu çok geniş tutulduysa, bunun başlık cümlesindeki ifadesi kısa olacaktır. Ancak bu durumda bütüne katılan kavramlar, üsluplar ve malzemeler denetlenemeyecek kadar artacağından, bunların ilişkileri de kolaylıkla anlatılamayacaktır (Mülayim, 2008: 222). Özetle: konu genişledikçe başlık kılacak, (Örn. *Dünya Sanat Tarihi* (Turani, 2017); *Türk Sanatı* (Aslanapa, 1984); *İslâm Sanatı*, (Mülayim, 2010); *Osmanlı Mimarisi* (Kuban, 2007) vb.); konu daraldıkça başlık uzayacaktır (Örn. *Antalya: Bir Ortaçağ Türk Kentinin Mimarlık Mirası ve Kent Dokusunun 16. Yüzyılın Sonuna Kadar Gelişimi (Bir Ortaçağ Arkeolojisi Survey'i)* (Yılmaz, 1997); *Niğde Şehrindeki Ahşap Tavanlı Camiler ve Mescitler* (Çal, 2000); *Anadolu Türk Mimarisinde Erken Devir (XIV-XV. Yüzyıl) Baldaken Tarzı Türbeler* (Kılıcı, 2007) vb.). Bunun için belirlenen konuya en uygun başlık seçilmelidir. Başlıklarda kısaltmalardan kaçınılmalı ve kelimelerin doğru sıralandığından emin olunmalıdır. Özellikle kelimelerin yanlış dizilişi anlam bakımından ciddi sorunlar doğuracaktır (Day, 1996: 14).

Çalışma Planı

Araştırmanın konusu belirlenmiş ve konuyla uyumlu net bir başlık seçilmişse artık çalışma planı hazırlamaya ve gidiş yolunu çizmeye sıra gelmiş demektir (Mülayim, 2008: 226). Zamanı verimli kullanmak ve hedeflenen sonuçlara vaktinde ulaşabilmek için doğru bir çalışma planının yapılması gerekmektedir. Plan, araştırmacıya ve okuyucuya hitabeden iki boyutlu bir süreçtir (Mülayim, 2008: 227). Bu sebeple iki ayrı plandan söz edilebilir¹.

¹ Haşim Karpuz bunu geçici ve esas anahat planı olarak gruplandırmıştır. Karpuz, 2001: 27-28.

Bunlardan ilki araştırmacı, ikincisi ise okuyucu açısından önemlidir. Birincisi, araştırmanın başında, nasıl bir yol izleneceğini belirleyen plandır. Yapılacak olan çalışmanın seviyesine göre süresi içerisinde nitelikli bir tez ortaya koyabilmek için düzenli ve disiplinli bir çalışma gerçekleştirilmelidir. Bu durumda belirlenen konunun gerektirdiği çalışmaların ve aşamaların neler olduğunun tespitiyle işe başlanmalıdır. Yapılacak olan işlerin listesi çıkarıldıktan sonra, bunların çalışma içerisindeki oranları da yaklaşık olarak saptanmalıdır. Yapılacak olan çalışmanın kavramsal bir araştırma mı yoksa katalog içeren, arazi çalışması gerektiren bir tez mi olacağı belirlenmelidir. Zira katalog içeren bir tezin uzun soluklu bir arazi çalışması ile tespit edilen eserlerin incelenip ayrıntılı tanımlarının yapılması gerekmektedir. Bu da araştırma süresinin büyük çoğunluğunun arazi çalışması ve katalog yazımına ayrılması gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Hangi aşamaya ne kadar vakit harcanması gerektiğini baştan belirlemek zamanın doğru kullanımı açısından son derece önemlidir.

Çalışma tamamlanıp bittiğinde metnin başlangıç kısmına konulan ikinci plan (içindekiler) ise okuyucu için önemlidir. Nihai plan, yani *içindekiler* kısmı bir araştırmanın en özet resmidir (Mülayim, 2008: 227-228). Bir çalışmanın başlığından sonra, içeriği, yazarın konuya nasıl yaklaştığı ve yöntemi hakkında fikir verecek en önemli bölümü içindekilerdir. Konuyu ve sınırlarını ifade eden başlıkla içindekilerin uyumu, çalışmanın bilimselliği açısından önem arz etmektedir (Mülayim, 2008: 30-31). Okuyucunun, başlığından hareketle çalışma alanına girdiğini düşündüğü bir eseri incelerken, yapacağı ilk iş içindekiler kısmına bakmaktır. Çalışmanın tamamını kısa sürede okuyamayacağı için başlıkta ifade edilen problemin, tezin içindekiler kısmında yeterince ayrıntılı şekilde incelenip incelenmediğini irdeleyecektir. Bu sayede çalışmanın mantığı ve bilimselliği hakkında fikir sahibi olarak, olası zaman kayıplarının önüne geçecektir.

İçindekiler kısmında numaralandırmanın nasıl yapılacağı yine enstitülere ve yayın kurullarına göre değişiklik göstermektedir. Ancak sayısal yöntem olarak adlandırılan ve her bir başlığa normal rakamların verildiği sistem genel kabul görmektedir (Karpuz, 2001: 27-30). Tezin planı (içindekiler) bir ağaca benzetilebilir. İçindekiler kısmında konunun ele alınış şekli, ağacın gövdesi, dalları, yaprakları ve meyveleri şeklinde yorumlanabilir. Tezin ana bölümleri gövdeye, alt başlıklar dallara; metin yapraklara; kullanılan üslup da meyvelere

benzetilebilir. Şayet ağacın gövdesinde bir sorun varsa bunun bütünü etkileyeceği unutulmamalıdır. İzlenecek yolun belirlenmesinin ardından kaynak taramasıyla çalışmaya devam edebiliriz.

Kaynak Taraması

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki, kaynak taraması konunun belirlenmesinden, çalışmanın tamamlanmasına kadar devam eden bir süreçtir. Bunun çalışmanın sadece bir bölümüne sıkıştırılması düşünülemez. Ayrıca kaynak taraması olarak adlandırılan işlem, sadece konuyla ilgili kaynakların kütüphanelerden toplanmasını içermez. Elde edilen bu kaynakların okunmasını ve gerekli notların çıkarılmasını da kapsar. Kaynakların nasıl kullanılacağı ve alıntılarının nasıl yapılacağı ise metin yazımı ile ilgili olduğu için ileride ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların bilimsel olması için verilen bilgilerin gözleme veya kaynaklara dayandırılması gerekmektedir. Bilimsel çalışmaları popüler yayınlardan ayıran en önemli özelliği de dipnotları ve kaynaklarının olmasıdır. Bir çalışmanın yapısını ayakta tutan en önemli etkenlerden birisi kaynaklarıdır (Mülayim, 2008: 30-31). Bu sebeple yapılan çalışmanın bilimsel kıstaslara uygun olması için konuyla ilgili bütün çalışmaların incelenmesi ve metin içinde atıfta bulunulması gerekmektedir.

Kaynak taramasının saha çalışmasına çıkmadan önce yapılması yerinde olacaktır. Böylece araziye çıkmadan önce çalışılacak konunun kaynaklarda geçen bütün yönleri hakkında bilgi sahibi olunacak ve konuyla ilgili detayların arazide gözden kaçmasının önüne geçilecektir. Ayrıca konuyla alakalı soru işaretlerinin tespiti açısından da sahaya çıkmadan önce kaynak taramasının yapılması hayati öneme sahiptir.

Günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak elektronik ortamda yayımlanan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Sadece anahtar kelimelerle araştırma yaparak bu çalışmalara ulaşılabilir. Yalnız doğru bilginin hangi kaynaktan geldiği bilinmezse, teknoloji yarardan çok zarar verebilir. Bu sebeple araştırmaya nereden başlanacağı ve hangi kaynaklara bakılması gerektiği bilinmelidir. Ayrıca Sanat Tarihi alanında hazırlanmış ve elektronik ortamda yer almayan çok sayıda değerli çalışma bulunmaktadır. Bu yayınlara ulaşmak için de mutlaka kütüphaneler ziyaret edilmelidir. Günümüzde kütüphanelerde de bilgisayar üzerinden rahat bir şekilde araştırmalar

gerçekleştirilmektedir.

Bir araştırmanın kaynak taramasına, bibliyografya kitapları (Durukan, Ünal, 1994; Durukan, 2007), ansiklopediler (Arseven, 1983; Editör: Güzel vd. 2014) ve sözlükler (Hasol, 2002) gibi o konudaki en temel bilgilerin bulunacağı kaynakların taranması ile başlanmalıdır (Karpuz, 2001: 19). Daha sonra konuyla ilgili genel bilgi veren kitaplara (Erginsoy, 1978; Aslanapa, 1984; Aslanapa, 2005; Mango, 2006; Kuban, 2007) bakılmalı ve bu yayınların kaynakçalarında yer alan çalışmalara ulaşarak araştırma derinleştirilmelidir. Ardından *Sanat Tarihi Dergisi*, *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *Sanat Tarihi Yıllığı ile Vakıflar Dergisi* gibi bilimsel dergiler taranmalıdır². Günümüzde üniversitelerin çoğalmasıyla birlikte, her üniversitenin hatta her fakülte ve enstitünün çıkardığı süreli yayınlar bulunmaktadır. Bu sebeple geçmiş yıllara oranla çok daha fazla sayıda çalışma bilim dünyasının hizmetine sunulmaktadır. Bu dergileri gerek elektronik ortamda gerekse kütüphanelerde tarayarak, konuyla alakalı tüm çalışmalara ulaşılmalıdır. Hazırlanacak olan çalışma, yüksek lisans veya doktora tezi ise öncelikle Ulusal Tez Merkezinde araştırma yaparak, belirlenen konunun çalışılıp çalışılmadığı tespit edilmelidir. Daha sonra benzer konularda hazırlanmış tezler incelenmelidir.

Son olarak çeşitli kurumların arşivlerinde araştırma yapılarak çalışmanın kaynak taraması tamamlanır. Devlet Arşivleri ile Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde özellikle Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi mimarisıyla ilgili çok değerli bilgilere ulaşılabilir. Bu çalışmalarda T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığından Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi arşiv belgeleri taranmaktadır. Bu belgelerde, Osmanlı coğrafyasında inşa edilen yapıların, görevli atama ve azilleri, inşa ve onarım defterleri gibi çok önemli bilgiler yer almaktadır. Arşivlerde bunların dışında şerhiye sicilleri, tapu tahrir defterleri, hurufat defterleri, vakfiyeler ve temettuat defterleri gibi Sanat Tarihi araştırmalarında kullanılacak çok değerli belgeler bulunmaktadır. Söz konusu arşivlerden temin edilecek belgeler, Sanat Tarihi alanındaki çalışmalara katkı sağlamakla birlikte doğrudan çalışma konusunu da oluşturabilmektedir (Örn. Aydın, 2013; Çal, 2014b; Öten, 2017). Ayrıca İbni Fadlan, İbni Batuta ve Evliya Çelebi gibi seyyahların notları ile Ariflerin

²Burada sadece örnek olması bakımından Sanat Tarihi alanıyla ilgili ilk akla gelen dergiler sıralanmıştır. Yoksa bu sayı fazlasıyla çoğaltılabilir.

Menkibeleri, Âşık Paşazâde Tarihi, Oruç Bey Tarihi ve Abdî Tarihi gibi dönem kaynaklarından da Sanat Tarihi çalışmalarında önemli ölçüde yararlanılmaktadır.

Yukarıda ifade edilen kaynaklara ulaşmak kaynak taramasının yalnızca birinci aşamasını oluşturmaktadır. Önemli olan temin edilen bu kaynakların dikkatli bir şekilde okunması, notların çıkarılması ve çalışmada kullanılmasıdır. Yoksa kaynakları biriktirmenin bir anlamı yoktur. Geçmiş yıllarda kaynak taramasında kullanılan bibliyografya ve bilgi fişleri (Karpuz, 2001: 24-26) günümüzde bilgisayar, tablet ve telefon gibi elektronik cihazlarda oluşturulmaktadır³. Bu cihazlarda açılacak bir dosya içerisine konuyla alakalı okunan bütün kaynakların notları çıkarılmalı ve çalışmada kullanılacak olan bölümler bu dosyaya yazılmalıdır. Not çıkarırken, çalışmanın referans gösterim şekline uygun yapılması tezin yazım aşamasına geldiğinde kolaylık sağlayacaktır.

Saha Çalışması

Sanat Tarihi çalışmalarında: arkeolojik kazılar, araştırma gezileri, yüzey araştırmaları veya tez arazileri gibi farklı amaçlarla yürütülen saha çalışmalarından söz edilebilir. Bunlardan arkeolojik kazıların çalışma sistemi, mantığı ve süresi diğer araştırma türleriyle farklılık gösterir. Ayrıca arkeolojik kazıların yapılabilmesi için birçok bilim insanının olduğu bir kazı ekibine ihtiyaç vardır. Yani arkeolojik kazılar, alanında uzman araştırmacılar tarafından yürütülmektedir. Bu sebeple arkeolojik kazıların nasıl yapılacağına dair burada bilgi verilmeyecektir. Ancak Sanat Tarihi öğrencileri kazılara katılarak bu alanda tecrübe kazanabilirler. Araştırma gezileri de her düzeydeki sanat tarihçisinin mesleki bilgi ve tecrübelerini arttırmayı amaçlamaktadır. Bu tarz gezilerde eserlerin ayrıntılı incelenmesi ve belgelenmesi hedeflenmez. Sınırlı bir zaman dilimini kapsayan gezi süresince mümkün olduğu kadar çok eser görmek ana hedeftir. Yapıların

³ Teknolojik gelişmelerdeki baş döndürücü hız dikkate alındığında muhtemelen yakın gelecekte bu saydığımız cihazların çok daha gelişmiş benzerleriyle karşılaşacağız. Büyük olasılıkla 10-15 yıl sonra bu makaleyi okuyan bir öğrenci için şuan söylediğimiz cihazlar çok ilkel kalacaktır. Ancak burada anlatılmak istenen yapılan işin mantığının kavranması ve kaynaklardan elde edilen bilgilerin mevcut imkânlarla sistemli ve kolay bir şekilde kayıt altına alınmasıdır.

ayrıntılı fotoğraflanması ve ölçülerinin alınması gibi işlemlere bu tarz gezilerde yer verilmez. Bu sebeple araştırma gezilerinin üzerinde de durulmayacaktır.

Burada esas ele alınacak olan konu yüzey araştırması veya bir tez çalışması kapsamında belirlenen konunun yerinde araştırılıp incelenmesidir. Arazi çalışması denildiği zaman söz konusu eserin yerinde incelenmesi anlaşılmalıdır. Bu sayede eserin bulunduğu alanla organik bağı ve çevresel faktörler de göz önünde bulundurulabilecektir. Ancak çeşitli yollarla müzelere taşınmış olan eserlerin incelenmesi de aynı şekilde arazi çalışması olarak değerlendirilebilir. Bu tarz çalışmalarda yapılması gereken ilk iş, kaynaklardan hareketle eserlerin tam listesini çıkarmak ve bu eserlerin hangi kurumların sorumluluğunda olduğunu belirlemek olmalıdır. Daha sonra bu kurumlara yapılacak olan çalışmanın içeriği ve mahiyeti hakkında bilgi vererek, araştırma izni için resmi başvuru yapılmalıdır. Konunun belirlenmesinden hemen sonra izin için başvuru yapılması yerinde olacaktır. Aksi takdirde yine zamanın doğru kullanımı konusunda sorun yaşanacaktır.

Gerekli izinlerin alınmasının ardından arazi için hazırlıklar yapılmalıdır. Öncelikle çalışmanın sınırlarını kapsayan bir harita temin edilerek, harita üzerinde gidilecek olan yerler ve eserlerin bulunduğu bölgeler işaretlenmelidir. Böylece belirli güzergâhlar belirleyerek arazide daha hızlı hareket edilmesi ve kısa sürede daha çok eserin incelenmesi sağlanmış olacaktır. Araziye çıkmadan önce, kâğıt, kalem, metre ve pusula gibi çizimde kullanılacak araç gereçler eksiksiz hazırlanmalıdır. Ayrıca fotoğraf makinesi, ses kaydedici, lazer metre gibi elektronik cihazların bataryaları kontrol edilmeli ve hafıza kartlarının boş olduğundan emin olunmalıdır. Bütün bu ön hazırlıkların ardından iki ya da üç kişilik bir ekiple araziye çıkılabilir. Ancak ideal olan üç kişilik bir ekiptir. Bir kişi fotoğraf çekerken, diğer iki kişi çizim ve ölçüm işlemini gerçekleştirir. Böylece işler daha hızlı bir şekilde yürütülür.

Araziye çıkıldığında, fotoğraf çekimi, çizim ve ölçü alımı ile vatandaş ya da görevlilerden bilgi almak gibi yapılması gereken temel işlemler vardır. Fotoğraflama işlemine eserin bulunduğu alanla bağımlı ortaya koyacak şekilde genel çekimlerle başlanmalıdır. Belirlenen konu bir külliyeye ise çevrede yüksek bir yere çıkılarak, külliye'nin bütün elemanlarını bir arada gösteren fotoğrafla başlamak en doğrusudur. Günümüz teknolojilerinden yararlanarak, gerekli izinlerin alınmasının ardından uçan göz (drone) ile hava fotoğrafı rahat bir şekilde çekilebilir.

Hava fotoğrafı bir nevi vaziyet planı görevi görecektir. Ardından yapıların her biri dışarıdan içeriye doğru, cephe-cephe belirli bir düzen takip edilerek fotoğraflanmalıdır. Dışarıda en son giriş cephesi ve kapı fotoğraflanarak içeriye girilmelidir. İçeride de genelden özele doğru fotoğraflama yapılmalıdır. Şayet bir yapının mihrap, minber veya taç kapı gibi sadece bir elemanı çalışılıyorsa bu durumda ayrıntılı çekimlerin yapılması zorunludur. Mimari dışında bir konu çalışılıyorsa da aynı mantıkla, genel ve detay fotoğraflar çekilmelidir.

Bir taraftan fotoğraflama işlemi devam ederken, diğer taraftan çizim ve ölçü alımı gerçekleştirilmelidir. Belirlenen konu genel olarak mimariyi içeriyorsa plan çizimi yeterli olacaktır. Ancak, kapı, pencere, örtü sistemi, geçiş elemanı gibi yapı birimleri çalışılıyorsa cephe ya da kesit çizilmesi de gerekmektedir. Mimariye bağlı süsleme çalışılıyorsa, bu durumda süslemelerin bulunduğu alanların ve bordürlerin ölçüleri alınmalıdır. Ancak alınan ölçülerin eksiksiz olduğundan emin olunmalıdır. Eğer müzede yer alan eserleri kapsayan bir konu çalışılıyorsa müze tarafından verilen envanter numaralarına göre inceleme yapılmalıdır. Ayrıca müzede bu eserlerle ilgili tutulmuş rapor ve envanter kayıtları da incelenmelidir.

Saha çalışması sırasında yapılarla ilgili vatandaşlardan veya yapıdan sorumlu görevlilerden de bilgi alınmalıdır. Özellikle değirmen, köy odası, seten, bezirhane gibi yakın zamana kadar insanların kullanmaya devam ettiği halk mimarisinin örneklerinin işlevi ve bölümleri hakkında çevre sakinleriyle görüşerek çok değerli bilgilere ulaşılabılır. Görüşülen kişilere, yapıların kim tarafından, hangi tarihte, ne amaçla inşa ettirildiği, bölümlerinin neler olduğu, ustasının kim olduğu gibi sorular yöneltilmelidir. Ayrıca cami, okul, kütüphane gibi yapıların görevlilerine yapı içerisinde değişiklik yapıp yapılmadığı da sorulmalıdır. Söz konusu bu konuşmalar mümkünse sesli olarak kaydedilmelidir. Görüşülen kişilerin adı, soyadı ve yaşı (ya da doğum tarihi) ile görüşme tarihi mutlaka not edilmelidir. Son olarak, merkezi bölgeler dışında yer alan bir konu çalışılıyorsa, eserlerin bulunduğu yerlerin en yakın yerleşim merkezine uzaklığı ölçülerek not edilmeli ve mümkünse coğrafi koordinatları alınmalıdır.

Metin Yazımı, Alıntı ve Etik Kurallar

Konunun belirlenmesinden, başlık seçimine, kaynak taramasından saha çalışmasına kadar yapılması gereken bütün işlemler gerçekleştirildikten

sonra sıra en zor aşamaya gelmiş demektir. Aylar süren okumaların, çıkarılan yüzlerce sayfa notun ve saha çalışmalarının ardından oluşan bu bilgi yığınının sistematik bir şekilde yazıya aktarılması gerekmektedir. Bütün bu araştırmalar sonucunda meydana gelen birikim bir metin hâlinde bilim dünyasının hizmetine sunulmalıdır. Zira temel amaç budur. Fakat birçok araştırmacının yaşadığı zorlukların başında yazmaya nasıl başlayacağı gelmektedir. Zor bir süreç olmakla birlikte, yazmaya başladıktan bir süre sonra her şeyin daha kolay ilerlediği görülecektir. Tabii ki hiçbir metin ilk yazılışında kusursuz olmayacaktır. Bunun için sabırlı ve kararlı bir şekilde çalışmaya devam edilmelidir.

Günümüzde yapılan bütün bilimsel çalışmaların şekil özellikleri enstitüler ve yayın kurulları tarafından belirlenmektedir. Ancak tezlerin içeriği, kurgusu, kullanılan yöntem, dil ve yazım kuralları yazarın sorumluluğundadır. Bu sebeple üzerinde durulacak olan esas nokta içeriğin nasıl oluşturulacağı, metin kurgusu ve yazım kurallarıdır. Bazı üniversitelerin tez yazım yönergelerinde, *bilimsel etiğe uygunluk* ve *yönergeye uygunluk* gibi (farklı isimle de olabilir) doldurulması zorunlu olan formlar mevcuttur. Yazar tarafından doldurularak tezlerin ön bölümüne koyulan bu formlar, yapılan çalışmaların içerik açısından sorumluluğun yazara; şekil açınsansa enstitülere ait olduğunun ifadesidir. Çalışmayı değerlendirecek olan kişi bunu dikkate alarak değerlendirme yapacaktır.

Bir çalışmada savunulan görüş kadar bu görüşün nasıl savunulduğu da önemlidir. Bu sebeple çalışılan konu ne olursa olsun öncelikle Türkçenin doğru kullanımına dikkat edilmelidir. Mümkün olduğunca Türkçe kelimeler kullanılmalıdır. Oluşturulan metinde hem Türkçe yazım kurallarına uyulmalı hem de anlatımın akıcı olmasına özen gösterilmelidir (Duran, 2013). Yazım kurallarının doğru bir şekilde uygulanabilmesi için mutlaka bir yazım kılavuzu temin edilmesi önerilir. Anlatım dilinin akıcı olması ise kişinin bu konuda kendini ne kadar geliştirdiği ile ilgilidir. Üslubun düzeltilmesi ve akıcı hâle gelebilmesi için bol bol okuma yapılmalıdır. Ne kadar çok kitap okunursa, o kadar rahat cümle kurulduğu görülecektir. Yazılan metin defalarca okunarak gözden geçirilmelidir. Son olarak metnin tamamlanmasının ardından alan dışından, mümkünse edebiyat alanında uzman birinin tezi okuması çok yararlı olacaktır.

Hangi düzeyde ve konuda olursa olsun, bütün Sanat Tarihi metinleri ana hatlarıyla benzer bir kurguya sahiptir. Bu kurguya göre bir Sanat Tarihi

metni: *özet, giriş, asıl konuya hazırlık, katalog-örnekler, değerlendirme-karşılaştırma, sonuç ve kaynaklar* bölümlerinden oluşmaktadır. Lisansüstü tezlerde yer alan: *formlar, kısaltmalar, çizim ve fotoğraf listeleri* gibi tezin ana yapısıyla doğrudan ilgili olmayan bölümler üzerinde durulmayacağı için özellikle ifade edilmemiştir. Şimdi bir Sanat Tarihi metnini oluşturan bölümlere ve içeriklerinin nasıl belirleneceğine bakabiliriz.

Her çalışmanın başlangıç kısmında bulunan ve içerik hakkında bilgi veren *özetler*, yazılış amacına göre iki gruba ayrılır. Birincisi, bilimsel toplantılara başvuru için hazırlanan özetlerdir. Bu tarz özetlerde genellikle henüz çalışma yapılmadığı için elde edilecek sonuçların neler olduğu da bilinmemektedir. Ancak bilimsel kurullar tarafından değerlendirilen bu özetler bildirinin kabul edilip edilmemesi hususunda belirleyicidir. Bu sebeple konunun kısa bir tanımı yapılarak, çalışmanın içeriği, amacı, önemi, sınırları ve varılmak istenen sonuçlar çok kısa ve net bir şekilde ifade edilmelidir. Bununla birlikte tamamlanmış bir çalışmanın da sunulabileceğini belirtmekte fayda var. İkincisi ise makale veya tez gibi bir çalışma tamamlandıktan sonra yazılan özetlerdir. Bu tarz özetlerde yapılan çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra elde edilen sonuçlar sıralanmalıdır. Bu sayede okuyucu çalışmanın içeriği ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olacak ve çalışmanın tamamını okumasına gerek olup olmadığına karar verecektir. Bu nedenle özet ile çalışmanın içeriğinin örtüşmesi büyük önem arz etmektedir. Aksi takdirde okuyucu için büyük bir hayal kırıklığı ortaya çıkacaktır. Tamamlanmış bir çalışmanın özetinde, *amaçlanmaktadır, hedeflenmektedir* gibi ifadeler yer verilmemelidir. Hangi amaçla hazırlanmış olursa olsun bütün özetler genellikle *Türkçe* ve *İngilizce* olmak üzere iki dilde yazılırlar.

Giriş bölümünde, konunun tanımı, amacı, önemi, sınırları, alana katkıları, kaynak tanıtımı ve çalışmada kullanılan yöntem hakkında bilgi verilmelidir. Konunun seçilme ve hazırlanma gerekçesi ile çalışma sınırlarının nasıl çizildiği, seçilen örneklerin neye göre belirlendiği hususlarında okuyucuya bilgi aktarılmalıdır. Çalışmada kullanılan temel kaynaklar bu bölümde kısaca tanıtılarak, araştırmaya sağladığı katkılar ifade edilmeli ve konuyla ilgili kaynaklardaki eksiklikler mutlaka belirtilmelidir. Ayrıca kaynak taramasından arazi çalışmasına, tezin yazımından sunuluşuna kadar nasıl bir yöntem izlendiği de yine *giriş* bölümünde açıklanmalıdır.

Asıl konuya hazırlık olarak adlandırılan bu

bölümde, okuyucunun esas konu ile bağlantılı birtakım bilgilere sahip olması hedeflenir. Burada doğrudan çalışma konusunu içermemek şartıyla okuyucuların asıl konuyu daha iyi kavramalarını sağlayacak bilgilere yer verilmelidir. Bu bölümde tarihçe, coğrafya, dönemin önemli kişi ve olayları, sosyal ve kültürel tarih, banî ve sanatçının hayatı, yapıların işleyişi gibi konularda bilgi verilerek; okuyucunun katalogda anlatılacak olan konuya hazırlanması sağlanır. Fakat bu bölüm çalışmanın tamamını gölgede bırakacak kadar geniş tutulmamalıdır. Özellikle tarihçede çalışılan konunun zaman sınırındaki dilime ağırlık verilmelidir. Örneğin, 19. Yüzyıl türbesinin anlatıldığı bir makalede tarihçeyi Hititlere kadar indirmek doğru bir yaklaşım değildir. Aynı durum coğrafya için de geçerlidir. Bir köydeki eserlerin tanıtıldığı çalışmada, bütün Akdeniz bölgesinin coğrafi özelliklerine değinmek yersiz olacaktır. Coğrafi özelliklerin mimariyi şekillendirdiği ölçüde bilgi verilmelidir (Örn. Budak, 2018: 15-19). Bu bölümde hangi alt başlıkların açılacağını ve nelerin ele alınacağını çalışmanın konusu ve başlığı belirlemektedir.

Katalog ya da *örnekler* olarak adlandırılan bu bölümde tez konusunu oluşturan eserlerin tanımları yer alır. Genellikle çok sayıda eserin tanıtıldığı *katalog* bölümü çalışma içerisinde en fazla yeri işgal etmektedir. Bu sebeple yazım aşamasında uzun süre mesai harcanması gereken bölümlerin başında gelir. Ülkemizde Sanat Tarihi biliminin kurulmasına ve gelişmesine öncülük eden Alman hocaların etkisiyle katalog ağırlıklı bir Sanat Tarihi yazıcılığı gelişmiştir. Bu yöntem eserlerin çalışma içerisinde ayrıntılı tanımlarının yapılması, fotoğraf ve çizimlerle desteklenmesi esasına dayanmaktadır. Bunda yeni kurulan bir bilim dalı için öncelikle eserlerin kayıt altına alınması zorunluluğu da etkili olmuştur. Bilim dünyasına tanıtılacak olan bir eserin aynı zamanda belgelenmesi gerekliliği de bu durumu zaruri kılmaktadır.

Sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için öncelikle eserlerin tanıtılması gerekmektedir. Fakat bu tanıtımın ne ölçüde olacağı tartışma konusudur. Eserlerin bütün detaylarıyla tanıtılması gerektiğini savunanlar olduğu gibi ana hatlarıyla tanıtılmasının yeterli olacağını düşünenler de mevcuttur. Hangi görüş benimsenirse benimsensin çalışma kapsamına alınan eserlerin, katalogda yorumdan kaçınılarak, anlaşılır, net ve kısa cümlelerle tanıtılmasına dikkat edilmelidir. Ancak günümüzde katalog ağırlıklı Sanat Tarihi yazını anlayışı terk edilmeye başlanmıştır. Artık yorum ağırlıklı bir Sanat Tarihi yazıcılığı

benimsenmektedir. Katalog oluşturmayı ve ayrıntılı tanımları gerekli kılan geçmiş yıllardaki birçok gerekçenin geçerliliğini yitirmiş olmasından dolayı bu anlayış gelişmiştir. Eserlerin fotoğraf ve çizimlerle tam olarak belgelenebildiği durumlarda fotoğraflara bakılarak detaylı tanım yapmak tekrarları kaçınılmaz kılmaktadır. Bu sebeple konu uygunsa ayrıntıya girmeden eseri kısaca tanıtmak ve değerlendirme bölümünü detaylandırmak gibi bir anlayış yaygınlaşmaktadır (Örn. Çal, 2015). Böylece yazar enerjisini ve zamanını değerlendirmeye daha fazla ayırabilecektir. Ancak lisans ve yüksek lisans seviyesindeki öğrencilerden genellikle katalog gerektiren bir çalışma yapmaları beklendiği için bunun nasıl oluşturulacağı konusunda bilgi vermek yerinde olacaktır.

Katalog bölümünü oluşturan eserler mimari ise anlatımda öncelikle yapının açık adresi ve koordinatları, çevresinde çağdaş ya da daha eski bir yapı varsa onunla olan bağlantısı ve konumu belirtilmelidir. Ardından yapının inceleme tarihi, mevcut durumu ve kullanımı hakkında bilgi verilmelidir. Yapının kurulduğu alan ve ana kütle kompozisyonu belirtildikten sonra inşa malzemesi ve tekniği anlatılmalıdır. Mimari fotoğrafı işleminde olduğu gibi dışarıdan içeriye doğru cephe-cephe belirli bir sistem dâhilinde mimari tanım yapılmalıdır. Dış cephede en son giriş cephesi ve kapı tanımlanarak içeriye girilmelidir. İçeride de, önce mekânın geneli, daha sonra cepheler ve yapı elemanları, ardından örtü sistemi olmak üzere genelden özele doğru bir tanımlama sırası takip edilmelidir. Eğer içeride birden çok mekân varsa yine girişten itibaren belirli bir düzen dâhilinde tanımlama yapılmalıdır. Şayet bütün olarak yapı değil de yapı elemanı ya da süsleme çalışılıyorsa, yapının kısa bir tanımı yapılarak esas konuya geçilmeli ve ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır. Bu durumda da dıştan içe doğru, ya da içten dışa doğru belirli bir sistemle hareket edilmelidir. Burada önemli olan çalışmanın tamamında tutarlı bir tavır ortaya koymaktır. Belirlenen anlatım şekli çalışmadaki bütün eserlerde aynı olmalıdır. Çalışmada birden fazla eser inceleniyorsa ve tarihleri biliniyorsa en erken tarihten başlamak üzere kronolojik sıraya göre dizilmelidir. Tarihi bilinmeyen yapılar veya eserler, plan, malzeme, teknik, bezeme ve üslup özellikleri bakımından benzer örneklerle karşılaştırma yoluyla tarihlendirilmelidir. Yalnız tarihi kesin olarak bilinen eserlerin tarihlendirilmesi söz konusu değildir. Bu sebeple tarihi bilinen yapılara tarihlendirme diye bir başlık açılmamalıdır. Eserlerin tarihleri bilinmiyorsa

veya aynı tarihleri kapsıyorsa alfabetik sıraya göre anlatılmalıdır.

Resim, heykel, mezar taşı veya el sanatları gibi mimari dışında bir konu çalışılıyorsa, söz konusu eserlerin nerede bulunduğu açık bir şekilde ifade edilmelidir. Şayet eser müzede bulunuyorsa, hangi müzede olduğu, mevcut durumu, müzeye hangi tarihte ve hangi yolla getirildiği, sanatçısı ile envanter bilgilerine yer verilmelidir. Ardından oluşturulan katalog sırasına göre eserin ölçüsü, malzemesi, tekniği ve genelden özele doğru üslup özellikleri anlatılmalıdır.

Çalışmanın en önemli bölümlerinden birini oluşturan *değerlendirme* başlığı altında katalogta incelenen eserler, belirli özellikleri dikkate alınarak gruplandırılır. Mimari çalışılıyorsa, mutlaka plan, yapı elemanları, malzeme, teknik ve süsleme özellikleri açısından değerlendirilmelidir. Mimari dışında bir konu çalışılıyorsa, plan ve yapı elemanları dışındaki bütün alt başlıklar açılmalıdır. Birden fazla eser inceleniyorsa eserler önce kendi içerisinde ardından çevredeki ve başka bölgelerdeki çağdaşı, öncesi ve sonrası örneklerle karşılaştırma yoluna gidilmelidir. Değerlendirmenin her bir alt başlığı için bu yöntem uygulanmalıdır. Eserler değerlendirilirken dönemin, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel olayları göz önünde bulundurulmalıdır. Süsleme açısından değerlendirirken, malzeme ve tür bakımından iki farklı özellik dikkate alınmalıdır. Ayrıca incelenen eserlerin plan, malzeme, süsleme ve biçim özelliklerinin yanında görünmeyen anlamları üzerinde de durulmalıdır. Herhangi bir formun ya da süslemenin tercih edilmesinin altında yatan sebepler, inanç, kültür, ideoloji irdelenmelidir. Mümkünse ikonografik çözümlemesi yapılmalıdır. Bir araştırmacının yöntemi konusunda fikir veren en önemli bölümlerin başında değerlendirme gelmektedir. Bu sebeple çok titiz bir şekilde hazırlanmalıdır.

Sonuç bölümünde çalışmada elde edilen bulguların genel bir yorumlaması yapılır. Yazar çalışmadan elde ettiği bilgileri Sanat Tarihi birikimi ile yorumlar. Çalışma konusunu oluşturan eserlerin bütün içerisindeki yerinin belirlenmesi ve koruma ve onarım sorunlarına ilişkin görüşlerde verilmelidir. Bu bölümde genellikle kaynak kullanılmaz. *Kaynaklar* ya da *bibliyografya* olarak adlandırılan son bölümde, çalışma içerisinde atıf yapılan bütün yayınlar yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmalıdır. Çalışmada kullanılan arşiv belgeleri, günümüz yayınları ve elektronik kaynaklar ayrı başlıklar altında listelenmelidir. Arşiv belgelerinin tasnif ve belge numaraları mutlaka yazılmalıdır. Elektronik

kaynakların ise erişim tarihleri belirtilmelidir. Selçuk Mülayim, bir çalışmanın başlık, içindekiler ve kaynakçadan oluşan üçayak üzerinde durduğunu ifade etmektedir. Başlıkta verilen, planda ayrıntıları sıralanan bölümleri besleyen kaynakça yeterli midir, sorusuyla; *başlık, içindekiler* ve *kaynakçanın* bir çalışmayı ayakta tutan en önemli etkenler olduğunu ifade etmektedir (Mülayim, 2008: 30-31).

Bilimsel çalışmaları popüler yayınlardan ayıran en önemli özelliğinin dipnotlarının ve kaynaklarının olması gerektiği vurgulanmıştı. Dipnotlar, kaynak ve açıklama dipnotları olarak ikiye ayrılır (Karpuz, 2001: 45-50). Açıklama dipnotları, metnin akışını bozacak olan açıklamaların metin altında yapılması esasına dayanır. Kaynak dipnotları ise başkasına ait olan fikir, düşünce, görüş, fotoğraf ve çizimlerin ifade edildiği dipnotlardır. O hâlde yapılan çalışmanın bilimsel olabilmesi için *kaynak taraması* başlıklı bölümde ayrıntılı şekilde açıklanan ve örneklendirilen kaynakların çalışmada kullanılması gerekmektedir. Söz konusu yayınlara ve arşiv belgelerine nasıl ulaşılabileceği ve notların nasıl çıkarılacağı ilgili bölümde açıklanmıştı. Bu bölümde ise bu kaynakların çalışmada nasıl kullanılacağı üzerinde durulmuştur.

Başkasına ait olan fikir, düşünce, görüş, fotoğraf ve çizimler yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir. Kaynak göstermenin de iki temel yolu vardır. Ya kişinin sadece düşüncesini alır, kendi ifademizle aktarırız ya da düşüncesini ifadesiyle birlikte kullanırız. Şayet fikir, düşünce, görüş başkasına, ifade bize ait ise buna *dolaylı alıntı* denir. Diğer taraftan bir başkasının görüşü ve düşüncesi ifadesiyle birlikte alınıyorsa buna da *doğrudan alıntı* denir (Karpuz, 2001: 45-50). Mümkün olduğunca doğrudan alıntı yapılmamalı ve mecbur kalınması durumunda da birkaç cümleyi geçmemesine dikkat edilmelidir. Yapılması hâlinde de alıntı metin, tırnak içinde, eğik veya daha küçük puntolu yazılarak vurgulanmalı ve asıl metinden ayrılmalıdır.

Bilimsel araştırma tekniklerine yönelik çalışmalarda atıfların Klasik sistem, Chicago, MLA, APA veya farklı isimlerle anılan birçok gösterim şeklinin olduğundan söz edilmektedir. Ancak alıntılar *metin içi* ve *metin altı* olmak üzere mantık olarak iki şekilde gösterilir (Karpuz, 2001: 45-50). Metin altı dipnot gösterimi için *Word*'de *Başvurular* sekmesinin altında *dipnot ekle* seçeneği bulunmaktadır. Bu seçeneğe tıklanarak, sayfanın altına alıntı yapılan kaynağın tam künyesi (yazarın adı, soyadı, çalışmanın başlığı, basım yeri, basımevi, basım tarihi ve ilgili sayfalar) yazılır. Ancak metin altı dipnot gösteriminde her zaman bu kadar uzun bilgi verilmeyebilir. Yine

dergi ve enstitülerin yazım kurallarına bağlı olarak metin altında kısa künye de (yazarın soyadı, basım tarihi ve ilgili sayfalar) verilebilir. Metin içi gösterim sisteminde ise parantez içerisinde yazarın soyadı, eserin basım tarihi ve ilgili sayfalar verilir. Metin altı dipnot gösterimi kaynağın bütün detaylarının yazılması gerektiğinden yazarlar için biraz yorucu olsa da okuyucu açısından oldukça kullanışlıdır. Metin içi atıf sisteminde ise sadece yazarın soyadı, yayının tarihi ve sayfa numarası yazıldığından yazarlar için rahatlık olsa da okuyucular açısından yorucudur. Zira kontrol etmek istedikleri her bir atıf için çalışmanın sonundaki kaynakçaya bakmaları gerekecektir. Hangi sistem kullanılırsa kullanılsın dikkat edilmesi gereken en önemli husus, görülmeyen bir kaynağa kesinlikle görmüş gibi atıfta bulunmamasıdır. Çalışmayla ilgili bir kaynak yayınlarda görülmüş ancak bütün çabalara rağmen ulaşılamamışsa, önce asıl kaynağı ardından da aktaran yazarak elimizdeki kaynağa referans vermemiz gerekmektedir. Dipnotların gösterim şekli de çalışmaların metin yapısıyla ilgili olduğu için enstitüler ve yayın kurulları tarafından belirlenmektedir. Bu durumda yazarların sadece ilgili yönetmelik ve kurallara uymaları yeterli olacaktır. Sanat Tarihi öğrencileri bağlı oldukları üniversitelerin sosyal bilimler enstitüsünün, tez yazım yönergesine ulaşarak tezlerinin biçim özelliklerini kolaylıkla oluşturabilirler.

Bilimsel ahlaka sahip ve etik kurallara saygılı bir araştırmacı yukarıda ifade edildiği şekilde kullandığı bütün kaynaklara atıfta bulunmalıdır. Bunun yanında *Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde*⁴ belirtilen diğer etik kurallara da uymalıdır. Aksi takdirde etik ihlaliyle suçlanacak ve ilgili yönergeye göre hakkında soruşturma dahi açılabilir. Son yıllarda Yükseköğretim Kurulu'nun aldığı kararlar üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programlarında *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik* ile *İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik* dersleri zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Böylece yaşanması muhtemel etik ihlallerin önüne geçilmesi ve nitelikli akademik çalışmaların artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca söz konusu yönergeyle bütün üniversitelerde *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurullarının* oluşturulması da bu konuda atılmış önemli bir adımdır.

İlgili yönergenin ikinci bölümünde *bilimsel*

⁴ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği için bakınız: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeligi.aspx>

araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şu şekilde sıralanmaktadır:

İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek. Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş (değiştirilmiş, oynanmış) verileri kullanmak. Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek. Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak. Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak. Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gereksiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek⁵.

Bunların dışında⁶, destek alınarak yürütülen araştırmalar sonucu yapılan yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların katkılarını belirtmemek; henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak; incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak; bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak; dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak etik ihlal isnadında bulunmak; bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak; araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak; araştırma ve deneylerde mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak; araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak; bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak; akademik atama ve yükseltmelerde bilimsel araştırma ve yayınlara ilişkin

⁵ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği için bakınız: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeligi.aspx>, Madde 4 - (1).

⁶ Sanat Tarihiyle ilgisi olmayan maddeler listeden çıkarılmıştır.

yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak⁷ da etik ihlal olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte bir başkasının özgün üslup ve ifadesini aynen kullanmamak şartıyla, anonim bilgilerin ve bilim alanlarının temel bilgilerinin çalışmalarda kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez hükmü yönergede yer almaktadır⁸.

Yukarıda sıralanan hükümlere aykırı fiilde bulunulması durumunda ilgili yönetmelik gereğince *Bilimsel Araştırma ve Etik Kurulları* tarafından işlem yapılmaktadır. Kendine ve insan onuruna saygılı bireyler ve bilim insanları yetiştirilirse etik kurullarına da ihtiyaç kalmayacaktır. Esasında her araştırmacının vicdanı kendi etik kurulu görevini görmelidir. Ancak bu sayede etik ihlallerinin önüne geçilebilir.

Sonuç

Araştırma yöntemleri, çalışmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar belirli adımlardan oluşan ve sabır gerektiren uzun bir süreçtir. Bu süreç doğru bir konu seçimi ile başlamalı, çalışmanın seviyesine göre sınırlandırılarak, derinlemesine bir kaynak taraması ve saha çalışmasıyla devam etmelidir. Ardından toplanan bütün veriler sistematik bir şekilde yazıya aktarılmalıdır.

Özetle, Sanat Tarihi eğitimine yeni başlayan bir öğrencinin ilk olarak kendisine bir hedef belirlemesi ve bu hedef doğrultusunda çalışmalar yapması gerekmektedir. Bunun için de öncelikle kendini tanımalı, Sanat Tarihi bölümünü neden tercih ettiğini, amacını, ilgi alanını ve yeteneklerini bilmelidir. Bütün bunların sonucunda ne yapmak istediğine karar vermelidir. Sanat Tarihi alanında akademik kariyer yapmayı planlayan bir öğrenci diğer derslerinin yanında özellikle araştırma yöntemleri dersini çok iyi bir şekilde kavramalı ve özümsemelidir. Ancak bu sayede okul ve meslek hayatında başarılı olabileceğini bilmelidir. Ayrıca Sanat Tarihi alanındaki kaynaklara hâkim olmalı ve bol bol okuma yapmalıdır. Doğru bilginin hangi kaynaktan geldiğini bilmeden araştırma yapmak, *samanlıkta iğne aramak* kadar zor olacaktır. Bu bağlamda yukarıda verilen bilgilerin, Sanat Tarihi öğrencilerine yapacakları bilimsel çalışmalarda yol göstermesi beklenmektedir. Sonuç olarak, lisans eğitiminde kazanılan yöntem bilgisi, çalışma deneyimi

ve iş disiplini kişinin meslek hayatı boyunca da kullanacağı birikimler olacaktır.

Kaynaklar

Alas, Z. Ç. (2011). Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Duvar ve Zemin Kaplamaları, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Alpaslan, S. (1995). Antalya'nın Demre (Kale) İlçesindeki H. Nikolaos Kilisesi'nde Dini Ayınle İlgili Plastik Eserler, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Alsancak, Z. (2017). Türk Kültüründe Gülün Simgesel Anlamları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Altun, A. (1986). Dipnot ve Bibliyografya Esasları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Arseven, C. E. (1983). Sanat Ansiklopedisi, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Arslan, M. (2017). Anadolu'da Selçuklu Çağı Cami ve Mescit Mimarisi (Plan-Mimari-Süsleme), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Bilim Dalı Doktora Tezi.

Aslanapa, O. (1984). Türk Sanatı I-II, İstanbul: Kervan Yayınevi.

Aslanapa, O. (2005). Türk Halı Sanatının Bin Yılı, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Ateş, N. (2017). Emir Sultan Külliyesi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı İslam Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.

Aydın, R. (2013). Osmanlı İmparatorluğu'nda Onarım Faaliyetleri: Kayseri Örneği, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Bilim Dalı Doktora Tezi.

Balcı, A. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma, 7. Baskı, Ankara: PegemA Yayınları.

Baloğlu, B. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi, 4. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.

7 Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği için bakınız: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeliği.aspx>, Madde 4 - (1).

8 Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği için bakınız: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeliği.aspx>, Madde 5- (1).

- Baş, A. (1989). Beylikler Dönemi Hanları, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Böke, K. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Budak, A. (2018). Mimarsız Mimarlık Kapadokya Bölgesi Kaya Oyma Camileri, Konya: L-T Academia Yayınları. ISBN: 978-605-337-186-1
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 9. Baskı, Ankara: PegemA Yayınları.
- Çal, H. (2000). Niğde Şehrindeki Ahşap Tavanlı Camiler ve Mescitler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. ISBN: 975-17-2341-8
- Çal, H. (2014a). "Türkiye'de Sanat Tarihinin Durumu", 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler-Türkoloji Yazıları 7, Ankara: 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Yayınları, s.85-114.
- Çal, H. (2014b). Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çal, H. (2015). Boyabat Mezar Taşları, Ankara: Boyabat Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çaycı, A. (2017). İslam Mimarisinde Anlam ve Sembol, Konya: Palet Yayınları.
- Çaylak Türker, A. (2004). Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında (1989-2000) Ortaya Çıkarılan Bizans Dönemi Sırsız Seramikleri, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Çelemoğlu, Ş. (2015). Murat Paşa'nın (Kuyucu) Vakfiyeleri ve Vakıf Eserleri, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sanat Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Çiftçi, M. (2012). Süleymaniye Dârülhadişi (XVI-XVII. Asırlar), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı İslam Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Çorağan, N. (1998). Antalya'nın Demre ilçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi Freskoları, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Çömezoğlu, Ö. (2001). Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında 1996-1999 Yılları Arasında Bulunan Aydınlatma İşlevli Cam Eserler, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çömezoğlu, Ö. (2007). Akdeniz Çevresi Ortaçağ Camcılığı Işığında Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Cam Buluntuları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora tezi.
- Dawson, C. (2015). Araştırma Yöntemlerine Giriş, (Çev. Editörü A. Arı), Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Day, R.A. (1996). Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır?, (Çev. Gülay Aşkar Altay). Ankara: TÜBİTAK.
- Demiralp, Y. (1997). Erken Dönem Osmanlı Medreseleri (1300-1500), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sanat Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Duran, R. (2013). "Sanat Tarihi Çalışmalarında Bilim Dili Olarak "Türkçe", VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-25 Ekim 2008, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. ISBN: 978-975-16-25656-9 (2.c.)
- Durukan, A. Ünal, M. S. (1994). Anadolu Selçuklu Dönemi Sanatı Bibliyografyası, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. ISBN: 975-16-0642-X
- Durukan, A. (2007). Anadolu Selçuklu Dönemi Sanatı Bibliyografyası II (1993-2005), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. ISBN: 978-975-16-1964-8
- Dündar, M. (2008). Beylerbeyi Sarayı, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Eco, U. (2018). Tez Nasıl Yazılır, (Çev. Betül Parlak), İstanbul: Can Yayınları.
- Erdal, Ö. D. (1997). Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nden Çıkarılan İnsan İskeletlerinin Antropolojik Açıdan İncelenmesi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Erginsoy, Ü. (1978). İslam Maden Sanatının Gelişmesi, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Fındık, E. F. (2002). Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nde Ele Geçen Bizans Sırlı Seramikleri (1989-2000), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Görür, M. (1999). *Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme 1300-1435*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Güngören, A. (1992). 1989-90 yıllarında Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kuzeydoğu Mekanlarında Gerçekleştirilen Kazılar Sonucunda Ele Geçen Seramik ve Cam Buluntular, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Güzel, H. C. (2014). *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Hasol, D. (2002). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul: Yem Yayınevi.
- İskenderzade, L. (2010). *Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sanat Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Ankara.
- Karaçağ, A. (2002). *Beylikler Devri Mimarisinde Alçı Süslemeler*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, 16. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, 32. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karpuz, H. (2001). *Arkeoloji Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları. ISBN: 975-
- Kaya, İ. (2007). *Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Terra Sigillata Ve Red Slip (Kırmızı Astarlı) Seramikler (1998-2004)*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıcı, A. (2007). *Anadolu Türk Mimarisinde Erken Devir (XIV-XV. Yüzyıl) Baldaken Tarzı Türbeler*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları. ISBN: 978-975-19-4134-3.
- Kök, E. (2013). *Türk Sanatı Tarihinde "Erken Devir" Sorunsalı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Kuban, D. (2007). *Osmanlı Mimarisi*, İstanbul: Yem Yayınevi.
- Mango, C. (2006). *Bizans Mimarisi*, Kişisel Yayınları.
- Mülayim, S. (1994). *Sanat Tarihi Metodu*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi. ISBN: 975-540-033-8
- Mülayim, S. (2008). *Araştırmacıya Notlar Sanat Tarihi Metninin Oluşumu*, İstanbul: Numune Matbaacılık ve Cilt Sanayi Ltd. Şti.
- Mülayim, S. (2010). *İslâm Sanatı*, İstanbul: İsam Yayınları. ISBN: 978-605-5586-09-6.
- Naldan, F. (2016). *Erzincan İli Cami Mimarisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Olçay, B. Y. (1997). *Antalya İli Demre İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-1995 Yılları Cam Buluntuları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Önkal, H. (1977). *Anadolu Selçuklu Türbeleri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Önkol, Ertunç, Ç. (2016). *Anadolu Selçuklu Dönemi Taçkapılarında Tezyinat*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Öten, A. (2017). *Arşiv Belgelerine Göre Sultan Ahmed Külliyesi ve İnşası*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı İslam Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özgüleş, M. (2013). *Gülnuş Emetullah Sultan'ın İmar Faaliyetleri*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Özkurt, M. Ç. (2016). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İstanbul'da Ekonomi, Siyaset ve Mimarlık İlişkileri (1839-1923)*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Bilim Dalı Doktora Tezi.

Soykan, A. N. (2018). Bursa, Kumyaka (Sige), Başmelekler (Archangelo) Kilisesi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Şen, K. (2018). Arapgir İlçesinin Kültür Varlıkları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Tay, L. (2015). Dâr-üs'saâde Ağası Hacı Beşir Ağa ve Eserleri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Tekinalp, V. M. (1996). Demre (myra)'daki Aziz Nikola Kilisesi Yapı Dönemlerinin Malzeme Teknik Olarak Değerlendirilmesi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Temple, N. Ç. (2001). Antalya'nın Demre İlçesindeki H. Nikolaos Kilisesi ve Kazısında Bulunan Sütun ve Sütun Başlıkları (1989-1996), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Tuncer, A. (2012). Anadolu Türk Dönemi Sanatında Aslan Figürü, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Turani, A. (2017). Dünya Sanat Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tütengil, C. O. (1981). Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod, İstanbul: Ayko Yayınevi.

Uysal, E. (2000). Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Geç Roma-Erken Bizans Dönemine Ait Sırsız Seramikler (Kırmızı Astarlı ve Terra Sigillata Seramikleri, 1989-1997), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Ünlüdil, S. (2018). Talas Evleri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yalman, B. (1991). Bursa Yeşil Cami Pencere Parmaklıklarındaki Gümüş Kakma Motifler, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yener, G. (2013). Mümtaz Yener; Yaşamı ve Sanatı, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yılmaz, L. (1997). Antalya: Bir Ortaçağ Türk Kentinin Mimarlık Mirası ve Kent Dokusunun 16. Yüzyılın Sonuna Kadar Gelişimi (Bir Ortaçağ Arkeolojisi Survey'i), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi (Sanat Tarihi) Anabilim Dalı Doktora Tezi.

<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeligi.aspx> (E.T: 10.07.2019)

SCIENTIFIC RESEARCH TECHNIQUES IN WRITING OF ART HISTORY

Lokman TAY

Tay, Lokman, "Scientific Research Techniques in Writing of Art History"
idil, 61 (2019 September): s. 1169- 1186. doi: 10.7816/idil-08-61-10

Abstract

This paper provides some information about the methods for scientific researches in the discipline of art history. A general framework has been drawn only based on the basic logic of research methods, since the formal characteristics of theses and research texts are mostly determined by the institutes and editorial boards. The term of research methods accounts for all the steps taken within a process beginning from deciding to make a research on a given topic to accomplishing the work. First of all, it should be known that this process is made up of some certain levels and requires great much of patience. The process generally consists of such stages as determining and limiting the topic, detecting a heading compatible with the topic, making a study schedule, scanning the related literature, field-survey and typing. All of the texts on art history are constructed through these stages. However, it should not be understood that this is the rule and this sequence not to be revised. For instance, scanning literature bears continuity from the very beginning to the accomplishment of the work. It is considered that the data to be provided with this study will guide the students of art history in their scientific studies. The methodological knowledge and study discipline that any person adopts in undergraduate level are the most basic occupational qualifications from which he/she benefits during his/her professional life.

Keywords: art history, scientific research methods, resource scanning, content plan, thesis writing